Floraväktarna i Skåne Rapporterar

Dvärgserradella i Skåne

Ole och Eva Tryggeson

Fig. 1. Dvärgserradella. Foto: Ole Tryggeson

År 2018 påbörjade floragruppen i GBF (Göingebygdens Biologiska Förening) inventeringen av dvärgserradella *Ornithopus perpusillus* i Hässleholms kommun. Vi delade upp kända lokaler mellan oss och några av dessa kom på vår lott. Det var skiftande ålder på noteringarna, så det var att se efter om biotopförändringar skett.

Dvärgserradellan är en växt som vi inte var så bekanta med sedan tidigare. En gång har vi fått den förevisad av Pål-Axel Olsson på Åhusfältet i Hässleholm. Det var spännande att få bekanta sig med en för oss ny växt. Genom floraväktarna får man lära sig mer på djupet om de aktuella växterna.

Om växten

Dvärgserradella är en liten, ettårig ärtväxt med 5–30 cm långa, nedliggande stjälkar. Den är parbladig med 4–14 par småblad samt uddblad. Blommorna sitter i 3–6-blommiga huvuden som utgår från bladvecken. Kronan är 3–4 mm lång, vit med gul köl och vitt och rödådrat segel. Baljorna är 1–2 cm långa, utstående till något uppåtböjda, mer eller mindre håriga. Fruktsamlingen (skidan) liknar en fågelfot. Blomningstiden är under maj–augusti. Dvärgserradella påträffas mest på öppen, torr, mager, närings- och kalkfattig mark, men är även funnen i en och annan välgödd gräsmatta. Den är konkurrenssvag i tät vegetation och vill helst ha i övrigt sparsam växtlighet i fläckvis obevuxen mark.

Dvärgserradella är en sent inkommen växt som upptäcktes första gången i Sverige 1835. Troligen följde den med gräsfrö med hårdsvingel *Festuca stricta* från Tyskland. Åtminstone växer de båda arterna ofta tillsamman. Den svenska utbredningen omfattar främst Skåne och Blekinge. I övriga Norden är dvärgserradella endast bofast i Danmark.

Floraväktarinventering

Här kommer några exempel på lokaler som Eva och jag har besökt.

Jag började mitt sökande på Gumlösa kyrkogård. Där var den noterad flera gånger. Vid första besöket fann jag ingen, men vid andra var Eva med och då fick vi syn på dvärgserradellan på ett par ställen. När man väl får blick för hur den växer samt färgnyansen på bladverket, så finner man oftast flera. Detta var juni 2018 och torkan hade inte slagit till helt. På en bit av gräsmattan som låg i skugga växte den i friskt gräsmattegräs och var mycket svår att upptäcka. Ca 500 plantor.

På Åhusfältet i Hässleholm har vi en annan typ av lokal. Det är en ruderatmark som tidigare använts av trängregementet. Där är växtligheten inte heltäckande, med mycket mossor och lavar i bottenskiktet. Här kan dvärgserradellan breda ut sig och är ganska lätt att finna. Man kan se plantor som sträcker sig 20–30 cm ut från centrum. Ca 500 plantor fann vi i juni 2018. I december månad 2020 tittade vi till området och såg många och friska exemplar. Det sker en tillväxt även vintertid om temperaturen tillåter.

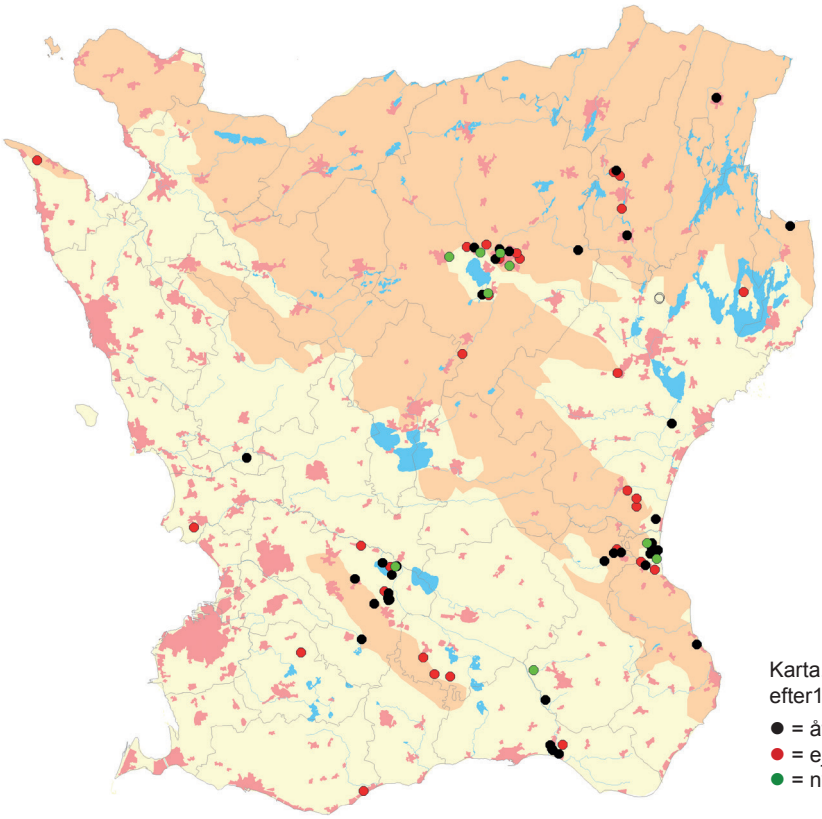
Längs Norra Kringelvägen i Hässleholm, har ett flertal lokaler med dvärgserradella noterats. En av dessa ligger ca 500 m V Ljungdalarondellen, där den växer i gräsmattan på båda sidor om vägen. 2018 slog sommartorkan väldigt hårt mot växtligheten i området. Under juli och augusti gick det inte att finna en enda levande dvärgserradella och ingen annan växtlighet heller i större delen av området. Fram mot hösten kom det regn, det föll ganska mycket i Hässleholm. Det började spira på mark som för bara någon månad sedan varit helt uttorkad. Jag fattade intresse för de ettåriga växterna och stannade till och tog en titt på gräsmattan. Där var nu grönt! Fröplantor stack upp av flera slag. Dvärgserradellan dominerade men även exempelvis skatnäva kom i stor mängd. Det gjorde det problematiskt när antalet skulle uppskattas. Som tur är så har växterna olika färgnyans och på så vis kunde

Fig. 2. Dvärgserradella har mycket karaktäristiska skidor. Därav dess danska namn Liden Fugleklo. Foto: Ole Tryggeson.

Fig. 2. Dvärgserradella har en rik förekomst i gräsmattorna längs Norra Kringelvägen i Hässleholm. Foto: Ole Tryggeson.

Karta. Dvärgserradella i Skåne efter1988.
● = återfunnen 2018–2020
● = ej återfunnen 2018–2020
● = nya lokaler 2018–2020

samlingar av dvärgserradella skiljas från övriga. Vi såg att antalet plantor vida översteg vad som tidigare angivits. Att uppskatta antalet plantor var ganska krävande. Vi kom fram till ett antal av ca 41 000.

Området kring Vankivarondellen är en riktig ”hot spot” när det gäller dvärgserradella. Många nya lokaler av varierande storlek har rapporterats från området. Här pågår mycket markarbeten i samband med nybyggnation. Dvärgserradellan växer både på befintliga gräsmattor samt på störda ytor med gles vegetation.

Jag har i oktober 2020 fått se en för mig ny lokal vid västra kanten av Galgbackenområdet. Mestadels små fröplantor med två till tre små blad. Österåsområdet är ytterligare ett område som kanske skulle kunna hysa fler lokaler. Några nya har hittats 2018 och en noggrannare undersökning i detta område skulle säkert kunna ge fler lokaler.

Utbredning i Skåne

Dvärgserradellan är bunden till Skånes sandiga områden. Den förekommer ofta på militära övningsområden och ibland på kyrkogårdar. Vi har framför allt berättat om förekomsten i Hässleholms kommun. Var man kan hitta dvärgserradella i övriga Skåne framgår av ovanstående karta och tabellen på nästa sida. Förutom i och kring Hässleholm finns många lokaler koncentrerade till sandiga områden i sydöstra Skåne (Ravlundafältet och Verkeåns dalgång med Brösarps backar), södra Skåne (Kåsebergaåsen öster om Ystad) samt Vombsänkan med Revingehed i de mera centrala delarna av landskapet. Många lokaler i Skåne är individrika. På 20 av de 50 aktuella lokalerna noterades mer än 500 exemplar under inventeringen. På några av dessa kunde dvärgseradella räknas till 10 000-tals plantor. Närmare information och detaljer om lokalerna kan inhämtas på Artportalen.

Förändringar och hot.

Från att tidigare ha varit ytterst sällsynt har arten från mitten av 1900-talet ökat stadigt. Kan denna ökning bero på att arten tidigare varit förbisedd? Ett habitat som nästan har helt försvunnit helt är slitage från militära fordon. Vad händer nu när flertalet regementen har upphört med övningsverksamhet? Vi ser på Hovdalafältet hur hjulspår och spår efter bandfordon växer igen. Där får dvärgserradellan stryka på foten. Det kan vara på liknande sätt på andra marker där bruket av jorden upphör. Dvärgserradellan har tidigare varit nationellt rödlistad som Starkt hotad (EN) men vid senaste revisionen 2020 flyttades den från listan till kategorin Reproducerande livskraftig (LC).

Litteratur

>https://artfakta.se/artbestamning/taxon/1123<

>https://www.artportalen.se/ViewSighting/SearchSighting<

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. *Den nya nordiska Floran*.

SLU ArtDatabanken 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020.* SLU, Uppsala.

Tyler, T. m.fl. (red). 2007: *Floran i Skåne. Arterna och dess utbredning.* Lund.

Tabell. Antal lokaler för dvärgserradella fördelat på kommuner.
A= Totalt antal lokaler med fynd 2018–2020, varav nya lokaler inom parentes.
E= Antal lokaler där dvärgserradellla inte återfanns 2018–2020.

Kommun	A	E	Summa
Bromölla	1		1
Hässleholm	12 (5)	7	19
Höganäs		1	1
Kristianstad	2	5	7
Kävlinge		1	1
Lund	11 (1)	3	14
Osby	1		1
Simrishamn	11 (2)	2	13
Sjöbo		3	3
Svalöv	1		1
Svedala		1	1
Tomelilla	5 (1)	1	6
Trelleborg		1	1
Ystad	4	1	5
Östra Göinge	2	3	5
	50 (9)	29	79

Dvärgserradella ur Gourdon, J. & Naudin, P., 1865–1871. *Nouvelle iconographie fourragère, Atlas,* t. 39 p. 145 f.